

Marika Meijer

Van heinde en verre – pelgrims in Oosterwijtwerd

Misschien kennen we in onze naaste omgeving wel iemand die de pelgrimstocht naar Compostela heeft gelopen. Of misschien heeft u het zelf ondernomen. Vanuit heel Europa lopen wegen naar Noord-west Spanje, naar *Finis Terra*, het ‘einde van de wereld’, waar volgens de legende in de 9^e eeuw het graf van de apostel Jacobus (Sant Iago) werd ontdekt. Het was in de middeleeuwen langs die wegen een drukte van belang, met pelgrims, handelaren, en dieven.

Overall stonden gasthuizen, hospitia, waar ook zieken werden verzorgd. Men ging op pelgrimage vanwege een gelofte of boetedoening, of om kracht of genezing te vinden. Ook uit avontuur en handelsgeest, of het werd door een rechter opgelegd als straf voor een misdrijf.

Maar na de 16^e eeuw was Compostela eeuwenlang bijna vergeten.

Nu is het vreemde, dat de laatste vijftig jaar die oude pelgrimstocht weer immens populair is geworden. Ieder jaar zoeken zo’n 250.000 mensen vanuit de hele wereld hun weg langs die oude sporen.

Waarom doen ze dit: op pad gaan voor een maandenlange tocht, in weer en wind en met zo weinig mogelijk in de rugzak? Een pelgrimswijsheid is: “Alles wat je thuislaat is meegenomen.” Je *kunt* niet alles meenemen.

Je laat de controle los en geeft je over aan de weg, en aan wie en wat je tegenkomt. Wat beweegt mensen hiertoe? Dat kan van alles zijn: het bereiken van een mijlpaal, het afsluiten van een levensfase, een grote verandering....of van binnenuit de behoefte aan verdieping. Even uit de routine en de verplichtingen, uit het jachten en jagen. Waar gaat het in mijn leven om? Tijd hebben, in beweging komen, nieuwe indrukken opdoen. Vrij worden voor het diepe *verlangen* dat geen woorden kent. Op adem komen. Ruimte voor de ziel, voor vertrouwen en geloof, in alle vrijheid. Openstaan voor het leven *zelf*, voor andere mensen, ze worden reisgenoten. Opmerkelijk dat zoveel mensen in onze tijd *dit* doen! Het lijkt of het westerse gejaagde, over-consumptieve leven niet meer voldoet. Het is te vol en het is te leeg. Als antwoord daarop zitten de gastenhuisen van de kloosters vol én worden de oude pelgrimsroutes weer gelopen. “De ziel gaat te voet.”

Een pelgrimstocht of bedevaart is van alle culturen en religies. En van alle tijden. De Johanniterorde is er in 1070 zelfs voor opgericht, bij het pelgrimshuis in Jeruzalem. Ook hier in de provincie werd gepelgrimeerd naar bijzondere plaatsen. Bijvoorbeeld naar de Maartenskerk in Groningen voor de relikwie van Johannes de Doper, naar Bedum voor de graven van Walfridus en Radfridus, of naar Solwerd waar volgens de verhalen een wonder was gebeurd. Wij hebben nu vaak al snel een oordeel klaar: allemaal onzin! Maar zoveel verschil met ons is er misschien toch niet: het is menselijk om te zoeken naar houvast, naar tekens van troost en hoop.

De 14^e en 15^e eeuw waren barre tijden, met epidemieën, misoogsten, overstromingen en ijsskoude winters. Het leven was hard en een steun in je geloof, met anderen samen, was zeer welkom.

Dat ook Oosterwijtwerd een bedevaartplaats was, weten we van de rondreizende pater Frans Mijleman uit Brugge. In 1594 was de reformatie ingevoerd in Stad en Ommeland, alle kerkinterieurs en alle kloosters waren verwoest. Maar veel Groningers waren katholiek gebleven; zij werden door rondtrekkende missionarissen bezocht en bediend.

Frans Mijleman zou bijna dertig jaar in onze streken rondtrekken, van 1639-1667. Daarbij liep hij voortdurend het gevaar om gevangen te worden genomen of zelfs vermoord. Over zijn belevenissen heeft hij in 1666 het boeiende boekje *Ommelands Eer* geschreven. Over Oosterwijtwerd zegt hij: "Ik heb gehoord van 'olde muij Sieben uit Oldenzijl' dat zij in haar jeugd nog bedevaarten naar Oosterwijtwerd heeft meegemaakt en dat mensen van heinde en verre hier bijeenkwamen." Hij ziet zelf nog de ruïnes van het pelgrimshuis ten noorden van de kerk waar nu de oude pastorie staat. En hij zegt dat hij en zijn gezellen hier nog altijd gewoon zijn om Maria te groeten en haar iets te vragen, *alsof ze op bedevaart waren*.

Vroeger was Oosterwijtwerd een plaats voor pelgrims, die werden verzorgd door de Johanniters.

Er wordt wel gezegd dat hier vóór het christendom een Germaanse godin werd vereerd, bij een bron. Best mogelijk, vaak volgen culturen elkaar op, ook in hun heilige plaatsen. De plaats zelf wordt ervaren als weldadig. Het was een ontvangende, gastvrije plek. Dat hopen we nog steeds te zijn.

Oosterwijtwerd, 3 september 2022

Bijlage

"Ick heb verstaen van olde muij Siben, te Oldenzijl woonende over 24 jaeren – de vrouw was doe ter tijt boven de 70 jaren old – dat se had beleeft, dat men na de kerck van Oosterwijtwerd ging bevaerden doen, van alle gewesten de pilgrims aldaer bijeen kommende.

Ja, dat meer is – dat daertoe de iveraers der heilige Moeder Gods eere – want de kerck is op den naem van de heilige Moeder Gods eere gewied – een besonder gasthuis ofte rustplaetse voor de pilgrims aldaer getimmert, welcker olde muurverblijfselen ick noch self hebb gesien, over 20 jaeren op de noordzijd van de kerck, tusschen de kerckegrift ende 't boerenhuus aldaer staende. Daerom ick en de mijne noch de manier hebben, van aldaer passerende als bevaerd doende, de Moeder Gods te groeten ende ijets van haer te verzoeken etc."

(uit Het Handschrift 'Ommelands Eer' van pater Franciscus Mijleman s.j., missionaris der Ommelanden 1639-1667)